

SUOMALAIS-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO
NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISSJON

Suomalais-norjalaisen rajavesistökommision suositukset 2015

Inarijärven joustava säännöstelykäytäntö

Inarijärveä on säännöstelty voimatalouden tarpeisiin vuodesta 1942 lähtien. Säännöstelyn toteuttamiseksi on laadittu Suomen, Norjan ja Venäjän hallitusten välinen valtiosopimus, joka allekirjoitettiin vuonna 1959. Säännöstelyn käytännön toteuttamista ohjaa sopimuksen liitteenä oleva asiakirja, jossa määrätään mm. säännöstelyä koskevista juoksutuksista ja vedenkorkeuksista. Inarijärven säännöstelypatona toimii venäläisomisteinen (TGK-1) Kaitakosken voimalaitoksen pato, joka sijaitsee Paatsjoen yläjuoksulla. Kaitakosken lisäksi Paatsjoessa on neljä venäläisen omistamaa voimalaitosta ja kaksi norjalaisten omistamaa voimalaitosta. Vedenkorkeus Inarijärvessä pyritään pitämään ekologisen tavoitevyöhykkeen sisällä. Tavoitevyöhykkeellä on alin ja ylin taso joka vaihtelee vuodenajan mukaan.

Nykyisten tutkimusten mukaan ilmastonmuutoksen hydrologiset vaikutukset Paatsjoen vesistöalueella tulevat näkymään muun muassa talvikauden lyhentymisenä, alkutalven kasvavina virtaamina ja kevättulvan aikaistumisena. Mikäli valtiosopimuksen mukainen Inarijärven vedenkorkeuden kevätalenema pyritään saavuttamaan poikkeuksellisen lämpimänä talvena, johtavat talvi-aikaiset sulamiset sekä tulovirtaamien kasvu tarpeeseen juoksuttaa vettä Paatsjoen ylimpien voimalaitosten energiaa tuottavien koneistojen ohi. Samalla kevättulvien pienentymisen seurauksena ei kesäaikaista tavoitekorkeutta useinkaan saavuteta, vaan vähäisistä juoksutuksista huolimatta Inarijärven vedenpinta tulee jäämään mm. rantojen käytön ja virkistyskäytön kannalta haitallisen alhaiselle korkeudelle. Vastaavasti Venäjän ja Norjan puolella Paatsjoen pienet ja pitkäkestoiset kesäaikaiset juoksutukset tulevat aiheuttamaan voimataloudellisia haittoja sekä mahdollisia ekologisia ongelmia.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökommisio suosittelee, että Suomen, Norjan ja Venäjän säännöstelyvaltuutetut varautuvat Inarijärven säännöstelyssä lähivuosien aikana ilmastonmuutokseen säännöstelyä koskevia ohjeita täydentämällä.

Ympäristön tilaan liittyvien hankkeiden edistäminen ja toteutus suomalais-norjalaisella vesienhoitoalueella

Suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen kansainvälisillä ympäristöyhteistyöhankkeilla on pitkät perinteet. Vesistöjen tilaan ja vesienhoitoon liittyviä hankkeita on toteutettu viranomaisyhteistyönä useamman vuosikymmenen ajan. Näiden hankkeiden kautta on saatu tuotettua tärkeää tietoa sekä päätöksenteon tueksi että taustatiedoksi ympäristön tilasta ja sen muutosten vaatimista toimenpiteistä. Myös kansallisia menettelyjä ja toimintoja on yhdenmätetty mm. ympäristön tilan seurantaan ja vesienhoitoon liittyen. Vanhan EU-rahoituskauden päättyessä ja uuden alkaessa (1-2 v. kuluttua) on tarpeen nostaa esiin rajat ylittävän hankeyhteistyön merkitys oleellisena osana rajavesistöyhteistyötä. Hyvää ja tuloksellista yhteistyötä on tärkeää jatkaa myös uudella EU-rahoituskaudella yhdessä tärkeiksi katsottujen teemojen pohjalta.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että Suomen ja Norjan vastuulliset viranomaiset toimivat aktiivisesti uusien rajat ylittävien ympäristöhankkeiden valmistelemiseksi uudella EU-rahoituskaudella.
- Maiden tulisi panostaa vesienhoitoalueen vesiympäristön tilan ylläpitämiseen ja tilan parantamiseen tähtääviin toimiin rajavesistö- ja vesienhoitoyhteistyössä esiin nousseiden tarpeiden mukaisesti. Uusittua ja yhteistä vesien seurantaohjelmaa tulisi toteuttaa. Erityisesti hanketarpeissa nostetaan esille vesienhoitoon ja -kunnostukseen liittyvät aloitteet huomioiden myös paikallisen tiedon ja paikalliset näkökulmat. Myös ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin sekä luonnonsuojelun edistämiseen liittyvät teemat ovat tärkeitä sisällyttää hankkeisiin.

Kalankasvatuksen luonnonlohille aiheuttamat uhat

Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio pyytää viranomaisia tekemään tarvittavia toimia, jotta kalankasvatusteollisuus ratkaisee erityisesti lohitiäihin ja kalankasvatuslaitoksista karanneisiin kaloihin liittyvät haasteet. Rajavesistökomission mielestä luvanvaraisen biomassan kasvattamista kalankasvatuksessa ei tule jatkaa ennen kuin elinkeinon ympäristölle aiheuttamat haasteet on saatu hallintaan.

Kalankasvatuslaitoksista karanneet kalat ja niistä leviävät täit on saatava hallintaan, koska ne ovat suuri uhka luonnonlohikalakannoille.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että Norjan viranomaiset mahdollistaisivat ympäristöystävällisimpien suljettujen laitosten kehittämisen erilaisin ohjauskeinoin.
- Komission suosittelee kalankasvatuksen vaikutusten sisällyttämistä vesienhoitosuunnitelmiin riittävässä määrin.

Pohjoisten luonnonlohien tutkimus ja suojele

Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio pitää erittäin tärkeänä suojella yhteisiä lohikantoja pohjoisessa. Pohjois-Atlantin loheen kohdistuvaa Suomen ja Norjan yhteistyönä tehtävää tutkimusta tulee jatkaa ja vahvistaa. On myös erittäin tärkeää, että tutkimusta toteutetaan Tenojokilaaksosta käsin.

- Komissio suosittelee, että alueella tulee säilyttää riittävä osaaminen lohikantojen seurantaan ja tutkimukseen liittyen myös tulevaisuudessa.

Toimet *Gyrodactylus salaris*-lohiloisen leviämisen estämiseksi

Lohiloinen *Gyrodactylus salaris* muodostaa vakavan uhan Barentsinmereen laskevien vesistöjen lohikannoille. *Gyrodactylus salariks*en aiheuttamalla tartunnalla olisi mittavat ekologiset ja yhteiskunnalliset seuraukset Tenon, Näätämön ja Uutuanjoen vesistöille ja alueiden saamelaiskulttuurille. Tartunnan leviämisen estäminen on asetettava etusijalle johtuen mahdollisen tartunnan laajamittaisista vaikutuksista yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio painottaa jo aloitetun ja vesistöjen eri käyttäjäryhmille suunnatun tiedotustyön laajentamista ja vahvistamista
- Komissio pitää tarpeellisena sitä, että Suomen ja Norjan vastuulliset viranomaiset tiivistävät yhteistyötään ja koordinoivat ennaltaehkäiseviä toimiaan.
- Norjan elintarviketurvallisuusviranomainen Mattilsynet on asiasta vastuullisena viranomaisena laatinut alustavan riskiarvion mahdollisen *Gyrodactylus salaris*-tartunnan vaikutuksista Pohjoiskalotilla. Komissio odottaa raportin johtavan konkreettisiin ennaltaehkäiseviin toimiin Tenolla, Näätämöllä ja Uutuanjoella.